

І. Ю. Шахіна, м. Вінниця, Україна, rom.shahin@gmail.com

Р. П. Медведєв, м. Вінниця, Україна, rom.shahin@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. В умовах розвитку інформаційного суспільства, сучасна освітня система розвивається за концепцією «освіта протягом життя».

Така освітня система потребує широкомасштабного використання та впровадження інформаційно-комунікаційних та хмарних технологій у навчальний процес. Це вимагає від педагога впроваджувати і розвивати різноманітні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) під час викладання навчальних дисциплін, для організації самостійної та індивідуальної роботи студентів, а також для налагодження постійного контакту учня з наставником.

Варто відзначити, що на сьогоднішній день одним з найпопулярніших сервісів, що привертають увагу більшої частини Інтернет аудиторії, до якої також відносяться учні, студенти, а також педагоги є соціальні мережі.

Спілкуванню в соціальних мережах молодь приділяє більшу частину свого часу. Саме тому, педагоги мають не забороняти це, а навпаки, розробляти підходи для використання соціальних мереж у навчальних цілях. Дані сервіси надають викладачам цілу низку переваг і можливостей організації цікавого й інтерактивного навчання.

Аналіз попередніх досліджень. Проаналізувавши останні дослідження і публікації зазначимо, що психолого-педагогічні особливості використання соціальних сервісів у процесі навчання досліджувалися в роботах багатьох учених, зокрема В. Ю. Бикова, М. С. Голованя, Р. С. Гуревича, Б. С. Гершунського, М. І. Жалдака, М. Ю. Кадемії, В. В. Лапінського, О. П. Ляшенка, П. М. Маланюка, Н. В. Морзе, О. М. Спіріна, І. Ю. Шахіної та багато інших. Широко досліджується і питання використання соціальних мереж

викладачами для обміну досвідом. Зокрема, це питання висвітлено у роботах І. Д. Малицької, М. А. Остапенко, І. В. Іванюк, С. Г. Литвинової та ін.

Мета статті полягає в аналізі можливостей використання популярних соціальних мереж у навчальній діяльності та професійній діяльності педагога.

Виклад основного матеріалу. Під терміном «соціальна мережа» в галузі інформаційних технологій розуміють інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі [6, с. 160]. Це визначення відрізняється від використовуваного в соціології, де під терміном «соціальна мережа» прийнято розуміти соціальну структуру, що складається з групи вузлів, якими є соціальні об'єкти, та зв'язків між ними. Сайт представляє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом.

Важливо зауважити той факт, що соціальні мережі – це порівняно нове явище. Вони стали популярними лише в період найближчого десятиліття, тому сьогодні вони не лише на піку популярності, а й знаходяться на стадії постійного розвитку і вдосконалення.

Феномен успіху соціальних мереж полягає в тому, що «інтернетизація» суспільства, а особливо України, продовжується стрімкими темпами. Нині Інтернет – уже не просто джерело інформації, а головний чинник формування громадянського суспільства нового типу. Інтернет – це простір, де кожен має можливість самостійно робити вибір, ким бути: креативним архітектором майбутнього чи споживачем другорядного контенту¹.

Відзначимо наступні моменти, на які має звернути увагу педагог, щоб правильно організувати навчання в соціальних мережах:

- 1) яка конкретна мета і форми організації роботи в соціальній мережі;
- 2) розміщення навчального матеріалу, дискусійний форум, зворотній зв'язок;
- 3) яка навчальна ситуація (традиційна, класно-урочна система, за якої

¹ Контент – будь-яке інформаційно-значуще наповнення інформаційної системи (текст, зображення, аудіо-, відео, графіка, ...) [5, с. 163].

можлива синхронна та пряма комунікація з візуальним контактом, дистанційне навчання або самоосвіта;

4) наявні у педагога навички роботи та мотивація, а також технічні засоби;

5) хто саме навчається (кількість, вік, навички, мотивація та доступні користувачам технічні засоби).

Як зазначає академік Р. С. Гуревич [1, с. 30], використання соціальних мереж у навчально-виховному процесі має низку переваг, а саме:

- обмін відомостями, спілкування між групами, які знаходяться на відстані;
- реалізація творчого потенціалу;
- читання та коментування новин, різноманітних відомостей, матеріалів;
- обговорення різноманітних питань і тем;
- опублікування і отримання потрібних відомостей про розклад занять, навчання, завдання та ін.;

– значний діапазон сервісів, різноманітність форм комунікації (опитування, голосування, форуми, коментарі, підписки, відправка персональних повідомлень та ін.), обмін цікавими і корисними посиланнями на інші ресурси;

– можливість групової діяльності, спільне планування і наповнення навчального контенту, власних електронних освітніх ресурсів;

– постійна взаємодія студента і викладача в мережі у зручний для них час та для організації індивідуальної роботи з кожним студентом;

– наявність мобільної версії сторінок, що допомагає студенту і викладачу у зручний час та місці з будь якого пристрою (мобільний телефон, планшет, нетбук, ноутбук, смартфон тощо), що має підключення до Інтернет-мережі зайти на власну сторінку.

Важливою перевагою соціальних мереж є можливість установлювати дистанційний синхронний або майже синхронний зворотний зв'язок – отримувати відгуки на свої повідомлення, коментарі, запити, взаємодіяти зі студентами, колегами, освітніми структурами тощо.

Окрім того, навчаючись у соціальних мережах, студенти освоюють

сучасні навички оволодіння засобами і способами комунікації з іншими людьми і пошук-аналіз інформації в епоху інформаційного суспільства.

Особливої уваги заслуговує можливість, що об'єднує користувачів із спільними інтересами, створюючи в соціальних мережах віртуальні співтовариства (з відкритим та закритим доступом). Такі віртуальні співтовариства доцільно розглядати як «віртуальний майданчик» для накопичення, формалізації неявного знання, що розширює можливості соціальних мереж в контексті управління знаннями.

У форматі групи в соціальних мережах, викладач може організовувати та координувати роботу секцій, гуртків, тощо.

Варто також згадати про таку перевагу соціальної мережі, як можливість учням, які пропустили заняття виконувати завдання вдома. Такий підхід є важливим під час інклюзивної освіти, адже діти з особливими потребами не завжди мають змогу відвідати урок та прослухати навчальний матеріал.

В Україні система інклюзивної дистанційної освіти знаходиться на стадії розвитку. І саме використання в цьому плані соціальних мереж є найбільш актуальним і зручним як для учня, студента, так і для педагога. Оскільки для дітей з певними відхиленнями, як от, наприклад, порушеннями опорно-рухового апарату, або слуху, саме соціальні мережі стають місцем самовираження, саморозвитку, самовдосконалення. Такі діти фактично живуть у соціальних мережах, тому за правильної і грамотної організації освітнього процесу збоку педагога, соціальна мережа стає для користувача повноцінним віртуальним навчальним класом, де можна не лише почерпнути навчальний матеріал, але і поспілкуватися з однолітками, будучи з ними нарівні.

Розглянемо особливості використання в навчальному процесі найпопулярніших серед учнів та студентів українських вузів соціальних мереж «ВКонтакте», Facebook та інших.

Соціальну мережу [Facebook](https://www.facebook.com) було створено у 2004 р. у США. Сьогодні її визначають, як одну з найбільших у світі соціальних мереж.

Світовою громадськістю цю мережу визначено як одну з найбільш

популярних за програмним забезпеченням. Мережа постійно розширює свої функціональні можливості і додає нові сервіси. Більшість користувачів – це студенти та молодь. Мережа надає можливість викладачам і вчителям вводити навчальні курси, а навчальним закладам – створювати закриті корпоративні спільноти з конкретної цільової аудиторії.

Сервіси *Facebook* надають можливість користувачам самостійно створювати контент, змінювати його та керувати зв'язками між особистими та чужими публікаціями.

Багато навчальних закладів використовують засоби *Facebook* для здійснення наукової діяльності, публікації новин, збирання інформації, спілкування, надання студентам потрібної інформації, залученням абітурієнтів тощо. Зокрема, на сторінці *Facebook* Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (рис. 1) представлено найсвіжіші новини з життя навчального закладу, а також світлини найвизначніших подій.

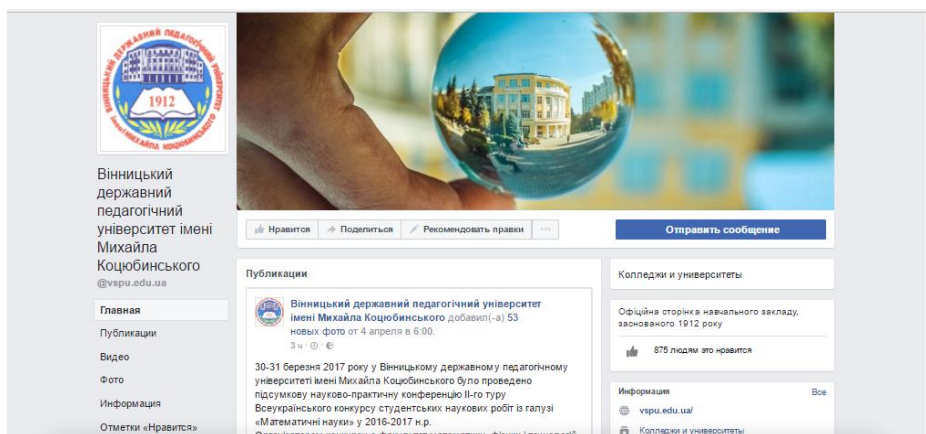

Рис. 1. Офіційна сторінка ВДПУ імені М. Коцюбинського у соціальній мережі *Facebook*

Окрім того, кафедра інноваційних та інформаційних технологій в освіті ВДПУ імені М. Коцюбинського за допомогою соціальної мережі *Facebook* проводить профорієнтаційну діяльність. Зокрема, активно презентується нова спеціальність «Професійна освіта. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні» (рис. 2). Тобто, майбутньому абітурієнту достатньо завітати на дану сторінку, щоб відкрити для себе дану спеціальність, а також знайти там усі необхідні контактні дані, щодо правил та умов вступу й іншу інформацію.

Також, є можливість у режимі чату поспілкуватися з адміністраторами сторінки й отримати відповіді на питання, що можуть виникнути в майбутнього абітурієнта.

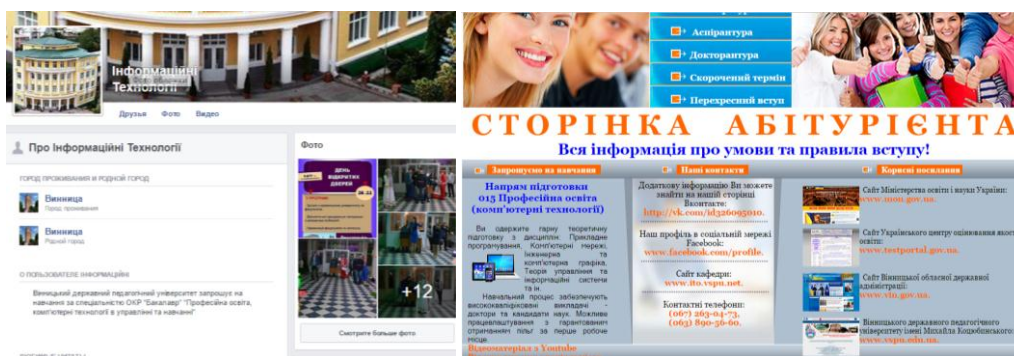

Рис. 2. Профорієнтаційна сторінка кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті ВДПУ в соціальній мережі *Facebook*

У *Facebook* студенти та викладачі використовують безліч додатків у навчальних цілях. Такими додатками є:

- Книги weRead – додаток, що дозволяє ділитися думками про книги, писати свої коментарі та дізнаватися думку інших читачів про книги.
- Flashcards – за допомогою нього можна створювати флеш-карти, які допоможуть учитися на Facebook.
- DoResearch 4ME – призначений для збирання інформації за допомогою тез, інструкцій та багато іншого.
- Study Groups – можна реалізувати групові проекти.
- HeyMath! – міні-фільми, що пояснюють складні поняття математики, допомагають студентам краще зрозуміти матеріал.
- SlideShare – надає можливість створення презентацій для відправки студентам слайд-шоу.
- BookTag – пропонує відмінний спосіб поділитися книгами, а також створювати цікаві тести для вивчення.
- Docs – дозволяє створювати та обмінюватися документами Microsoft Office у *Facebook* [6, с. 160].

Саме ці переваги роблять дану соціальну мережу зручною для використання в навчальному процесі.

Соціальну мережу «[ВКонтакті](#)» було створено у 2006 р. у Росії. Нині дана соціальна мережа є першою за популярністю на території Білорусії, другою – в Російській Федерації і третьою – в Україні.

Більшість сервісів цієї мережі є подібними до сервісів мережі Facebook. Цією мережею користуються навчальні заклади, розміщуючи розклад занять, навчальні завдання тощо. В мережі утворено чимало тематичних груп окремих навчальних закладів, членів гуртків, учасників формальних та неформальних об'єднань (ці групи можуть бути закритими і відкритими).

На офіційній сторінці Вінницького державного педагогічного університету у соціальній мережі «[ВКонтакті](#)», подібно до сторінки у *Facebook*, розміщуються фото, відео, новини з життя навчального закладу.

Таким чином, для того, щоб вдало організувати колективну роботу певної навчальної групи студентів за допомогою даної соціальної мережі, викладачу достатньо створити відповідну групу, де і розміщуватимуться всі необхідні колективні напрацювання, а також вестиметься постійний діалог та дискусія.

До окремої групи соціальних сервісів, які доцільно використовувати в навчальному процесі, віднесемо і засоби миттєвого обміну текстовими повідомленнями (ICQ, Quip, MNS, Miranda та інші), голосового спілкування (Skype, Viber), обміну короткими повідомленнями серед груп абонентів (Twitter), чати та блоги² (Blogger, Blog, LiveJournal). Поступовий розвиток та розбудова таких засобів призвели до формування достатньо багатого інструментарію, доступного користувачам, який дозволяє не лише обмінюватись короткими текстовими або голосовими повідомленнями (основне призначення ресурсу), а й передавати файли, організовувати спілкування між користувачами в групі в режимі конференції. Все це вказує на колосальні можливості доступних безкоштовних соціальних сервісів та соціальних мереж, які можуть бути використані з навчальною метою [3, с. 79].

² Блог (Веб log, blog) - це Веб-сайт журнального типу, який дозволяє обмеженому колу користувачів (найчастіше це одна особа) розміщувати там свої дописи і надає читачам можливість коментувати кожен допис. Блоги ефективно задовільняють потребу людини до самовираження, публічного висловлення власної точки зору, спілкування з людьми, які мають подібні інтереси [2, с. 86].

Разом із перевагами застосування соціальних мереж у навчальному процесі, існують і недоліки, які необхідно враховувати. Виділимо їх:

- малофункціональна система пошуку інформації;
- швидке звикання до необмеженого перебування у мережі;
- погіршення стану здоров'я (втрата зору, порушення біоритму в організмі внаслідок недосипання, розлад нервової системи тощо).

До того ж, не варто забувати, що спілкування у віртуальних мережах не замінює людського спілкування та справжніх емоцій і відчуттів тощо [4, с. 86].

Соціальні мережі ми розглядаємо лише як додатковий інструмент ефективної організації навчального процесу, який має бути в арсеналі викладача.

Таким чином, соціальні мережі нині знаходяться на піку популярності серед учнівської молоді, постійно розвиваються та вдосконалюються. Вони мають цілий ряд переваг, які дозволяють використовувати їх в організації навчального процесу. Їх зручно використовувати для організації групової роботи студентів над певним проектом. Вони є важливою складовою налагодження спілкування між студентами і викладачами.

Інтеграція навчально-методичних матеріалів у соціальні мережі може значно підвищити інтерес студентів до такого виду навантаження, як і самостійна робота.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : [монографія] ; за заг. ред. доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Р. С. Гуревич. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – 426 с.

2. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, І. Ю. Шахіна. - Вінниця, ТОВ «Планер». - 2011. – 220 с.

3. Пелещишин А. М. Процеси управління інтерактивними соціальними комунікаціями в умовах розвитку інформаційного суспільства [Текст]:

монографія / А. М. Пелешин, Ю. О. Серов, О. Л. Березко, О. П. Пелешин, О. Ю. Тимовчак-Максимець, О. В. Марковець. – Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2012. – 368 с.

4. Радкевич О. П. Конфіденційність персональної інформації педагогічних працівників ПТНЗ під час інформаційно-аналітичної діяльності в мережі Інтернет / О. П. Радкевич // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. – Львів : ЛДУ БЖД, 2015. – [Вип. 4. - Част. 2.]. – С. 85-87.

5. Шахіна І. Ю. Використання інтернет-технологій у підготовці майбутніх педагогів / І. Ю. Шахіна // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. пр. – Вип. 3 (6) / редкол.: Р.С. Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – С. 162-165.

6. Щербаков О. В. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ / О. В. Щербаков, Г. А. Щербина // Системи обробки інформації: зб. наук. праць. / М-во оборони України, Харк. ун-т Повітр. Сил ім. Івана Кожедуба. – 2012. – Вип. 8 (106) : Проблеми і перспективи розвитку ІТ-індустрії. – С. 159-162.

Анотація. У статті висвітлено питання використання соціальних мереж в організації навчального процесу та професійній діяльності педагога. Встановлено відмінність у визначенні терміну «соціальна мережа» в галузі інформаційних технологій та в галузі соціології. Констатовано феномен успіху соціальних мереж, який полягає в «інтернетизації» суспільства. Виділено переваги та недоліки їх використання в навчально-виховному процесі. Висвітлено, що навчаючись у соціальних мережах, студенти освоюють сучасні навички оволодіння засобами і способами комунікації та пошук-аналіз інформації. Відзначено основні моменти, на які має звернути увагу педагог, щоб правильно організувати навчання в соціальних мережах. Зазначено, що важливою перевагою соціальних мереж є здатність установлювати дистанційний синхронний або майже синхронний зворотний зв'язок –

отримувати відгуки на свої повідомлення, коментарі, запити, взаємодіяти зі студентами, колегами, освітніми структурами тощо. Виокремлено можливості створення в соціальних мережах віртуальних співтовариств, які доцільно розглядати як «віртуальні майданчики» для накопичення, формалізації неявного знання, що розширює можливості соціальних мереж в контексті управління знаннями. Розглянуто особливості використання в навчальному процесі найпопулярніших соціальних мереж («ВКонтакте», Facebook), засобів миттєвого обміну текстовими повідомленнями (ICQ, Quip, MNS, Miranda), голосового спілкування (Skype, Viber), обміну короткими повідомленнями серед груп абонентів (Twitter), чатів та блогів.

Ключові слова: соціальні мережі, комунікація, навчальний процес, професійна діяльність, Facebook, «ВКонтакте».

PECULIARITIES OF USING SOCIAL NETWORKS IN THE EDUCATIONAL PROCESS AND TEACHER'S PROFESSIONAL ACTIVITIES

Abstract. The article deals with the use of social networks in the educational process and teacher's professional activities. The difference in the definition of the term "social network" in information technology and in sociology is found out. The success of social networking phenomenon is ascertained that stands for «internetization» of the world. The advantages and disadvantages of their use in the educational process are singled out. It is stated that while studying in social networks, students learn advanced skills in mastering the means and ways of communication and information search and analysis. The article contains the main points to which a teacher should pay attention to organize learning in social networks correctly. It is noted that an important advantage of social networks is the ability to set remote synchronous or nearly synchronous feedback – to get feedback on your posts or request, to interact with students, colleagues, educational institutions etc. The possibility of creating social networks of virtual communities is singled out which should be regarded as a "virtual platform" for storage, formalizing tacit knowledge that enhances social networking in the context of knowledge management. The article

shows the peculiarities of using the popular social networks («Vkontakte», Facebook), means of instant text messaging (ICQ, Quip, MNS, Miranda), voice communication (Skype, Viber), exchange of short messages among user groups (Twitter), chats and blogs in the educational process.

Keywords: social networks, communication, educational process, professional activities, Facebook, «Vkontakte».